

PREHISTÒRIA

L'interior de la cova, que permet intuir la gran quantitat de galeries que hi ha. DAVID BORRAT / EFE

La cova gironina amb restes del neolític oculta durant 5.000 anys

El Pasteral és un dels jaciments prehistòrics més importants de Catalunya

ANIOL COSTA-PAU
GIRONA

A la riba del riu Ter, a l'altura de la Cellera just després del darrer pan-tà del curs fluvial, s'obren pas dins de la muntanya les coves del Pasteral. Són un complex de galeries laberíntiques, estretes, altes i pedregoses, amb dues portes d'entrada visibles des de la superfície i un munt de sales per explorar. Aquestes coves formen un dels jaciments paleontològics més importants i desconeguts de Catalunya, ja que, durant el neolític, entre el 5000 i el 3000 aC, s'utilitzaven com un lloc d'enterrament i sepultura. Recentment, en una estança oculta durant milers d'anys, on ningú havia accedit mai des de la prehistòria, un equip d'arqueòlegs catalans ha descobert restes neolítiques d'un gran valor històric: un conjunt d'esquelets humans i objectes mortuoris en molt bon estat de conservació, que corresponen a les primeres comunitats agricultores i ramaderes que es van establir a la península Ibèrica durant la segona etapa de l'edat de pedra.

El jaciment de les coves del Pasteral es va descobrir a principis del segle XX, però en aquell moment només es van detectar vestigis neolítics a les sales més exteriors, molt malmeses pel pas del temps i l'extracció minera. El 2020, però, un

equip d'investigadors vinculats a la Universitat Autònoma de Barcelona (UAB) van aconseguir localitzar una nova galeria oculta, plena de relíquies, que els mateixos prehistòrics havien tapiat després d'utilitzar-la com a cambra sepulcral i que des de llavors havia romàs intacta. Arran d'aquesta troballa, la universitat barcelonina va iniciar un conveni amb l'Ajuntament de la Cellera de Ter per excavar i estudiar les coves. Aquest acord ara culmina amb la creació del Campus d'Arqueologia i Paleontologia de la Cova del Pasteral de la UAB, que pretén enfortir la recerca científica en aquest jaciment, acostant-lo a estudiants universitaris que vulguin estudiar i treballar aquesta matèria.

Una troballa excepcional

A Catalunya es coneixen altres jaciments del neolític molt importants, com per exemple el de la Draga de Banyoles, considerat un dels assentaments agricultors i ramaders més antics del nord-est peninsular. Ara bé, una troballa com la de la necròpolis del Pasteral, que permet desenterrar restes òssies en la seva condició anatòmica original, és del tot extraordinària i aporta informació molt rellevant. "Els hàbitats o poblats ens ofereixen una aproximació molt bona sobre com era la vida dels neolítics, les seves construccions o la seva economia. Ara bé, ens falta-

Oportunitat
El fet que fos un espai per a enterraments facilitarà un estudi biològic dels pobladors

va posar cara a aquestes persones, així que les coves del Pasteral ens obren una finestra molt important per fer un estudi biològic d'aquests homes i dones, i saber les seves patologies, mides, lesions, alimentació o procedència", explica el doctor Antoni Palomo, professor del departament de Prehistòria de la UAB.

Amb tot, el del Pasteral no és l'únic jaciment neolític mortuori del país, però sí el primer descobert en època moderna i que, per tant, s'ha pogut estudiar amb les tècniques més innovadores: "Els estudis antropològics han avançat molt pel que fa a les datacions, en temes de la funcionalitat de la ceràmica, patrons d'assentament de les comunitats, o en els estudis químics dels

isòtops de fauna i restes humanes, que ens permeten saber els orígens de les espècies", explica Rafel Rosillo, codirector de l'excavació.

Interpretacions de caràcter social

Igualment, aquesta gruta funerària, com que els cossos s'hi enterraven amb objectes molt especials per als difunts, també dona pistes realment interessants sobre els rituals i la manera com els prehistòrics entenien la mort dels seus éssers més propers. "Són com aixovars, on trobem collarets o objectes associats a la persona que ens permeten fer inferències sobre qüestions de caràcter social i espiritual de les comunitats i ens ajuden a finalitzar aquest trencaclosques que és la recerca arqueològica", argumenta Antoni Palomo.

Durant aquests primers anys d'excavació, a més dels esquelets en condició anatòmica, s'han pogut recuperar peces de gran interès, com vasos ceràmics pràcticament sencers, elements d'ornamentació personal, com un braçalet fet amb un petxinot sencer descobert al mateix canell del cadàver, o un punyal de sílex. Les peces corresponen a dos períodes que van des del neolític antic fins al neolític final-calcolític, i pertanyen a comunitats vingudes de lluny, que es van assentar a la zona de manera sedentària practicant els primers passos de l'agricultura i la ramaderia.

En l'excavació, a part de la UAB, també hi col·laboren la Institució Milà i Fontanals de Recerca en Humanitats (IMF-CSIC) i l'empresa especialitzada Insitu SCP. Així mateix, amb la inauguració del nou campus, també es vol donar un impuls al Centre de Divulgació de l'Espai Natural i Arqueològic de les Coves del Pasteral i a les antigues escoles del Pasteral Mestre Cicles, que serviran per dinamitzar i fer difusió dels resultats científics de les excavacions entre el públic. —

El doble accés a la cova, on treballa la UAB en col·laboració amb l'Ajuntament de la Cellera. D.B. / EFE